

ÉRTESÍTŐ

1963.
DECEMBER

KISGRAFIKÁNK a két világ-háború között

Az alkalmi kis lapok, könyvjegyek, tehát exlibrisek, szövegek, továbbá záródíszek, könyvdíszek adják a kisgrafika témakörét. Bár ez szűkösen kis területnek látszik az önálló grafikai műfajokhoz képest, valójában hatalmas száma lehetőséget ölel fel, amelyekhez gyűjtési szempontból néha a gépi sokszorosító eljárás több fajtáját is ide sorozzák. Szűkíti e nagy tömekeget jelen tanulmányunk, mellőzi a gépközvetítésű lapokat. Azokra a grafikai lapokra és művelőikre kíván rámutatni, akik az eredeti ötlet és feldolgozáson túl sajátkezűleg vészték vagy maratták lapjaikat. Ez a szempont nem akarja, de nem is kisebbiti azoknak a lapoknak művészi jellegét, amelyekben a rajz valóban értéket jelent, mentesen valamilyen grafikai közvetítéstől. A mesterségesen és fényművesen előállított műdúcok /klisék/ nyomatása kétségtelen a szép nyomat fogalmához tartozik, de ez a nyomai szép még nem grafikai szép. Ez pedig sohasem ülheti meg a művészi szépséget, amely ezekben a kisméretű grafikai lapokban elsőrangú kiválasztalom. Itt kell keresnünk az exlibrisek és a kisgrafikai lapok szépségmértékét. A könyvvel való kapcsolat a jó és szép nyomatást éppúgy megköveteli, mint az eredeti lap. A vonal, a folt tisztán kerüljön át a papírosra, a mintázó eszköz nyomai kristálytisztán üljenek a másolaton. A mélynyomás vésett vagy maratott szépségei a vonal tisztaságát vigyék a papírosra, ne a tónusát; a kőrajz vonalrenyheségei a síknyomás bágyadtságát tükrözzék tovább. A kisgrafika előadó-szépségeihez tartozik még méretén kívül: a papíros milyensége. Egy-egy munkához pontosan meg kell választani a hozzátartozó, a hozzá legjobban illeszkedő papírost. /Ez különben az eredeti grafikai eljárásoknál is fontos, még a gyűjtők szempontjából is./ A fenti tényezők - az eredeti nyomóforma elkészítése, művészi megfogalmazása, mesterséges kialakítása, nyomatása - együttesében helyezhető el egy-egy grafikai lap szépsége.

A két világháború közötti huszonöt év /1919-1944/ a magyar

A II. Országos Grafikai Bien-nálé a miskolci Herman Ottó Múzeumban 1963. X. 27.-XI. 24.-e között került megrendezésre. A kiállítás különös értéke, hogy HINCZ GYULA, a két évvel ezelőtti nagydíjas mester, egy egész teret betöltő anyag-gal szerepelt. Az idei nagydíjat KONDOR BÉLA kiváló fiatal grafikusművészünk nyerte el. A díjazottak között van: FELEDY GYULA, CSÓHANY KÁLMAN, RASZLER KÁROLY, GROSS ARNOLD, LENKEY ZOLTÁN, ROZANITS TIBOR, PÁSZTOR GÁBOR, LUKOVSKY LASZLÓ és FERY ANTAL.

Különös öröm körünk és a kisgrafika kedvelői számára, hogy két művésznünk; FERY ANTAL /exlibriseivel/ és GROSS ARNOLD /többek között kisgrafikaiival/ érdemelte ki a megtisztelő díjat. A kiállítás megnyitójára a Magyar Képzőművészek Szövetsége külön autóbuzsát indított Miskolcra és lehetőséget nyújtott a KBK tagjai számára is a részvételre. Sajnáljuk, hogy körünk gyűjtőtagjai közül nagyon kevesen vettek részt ezen a tartalmas kiránduláson.

metszőművészet történetéből nagy idő. Ha csak jelen feladatunk kimerítő megoldására gondolunk, nagy időt jelent a kisgrafikára vonatkozásban is. Az eredeti grafikával, avagy az itt használható "szabad" grafikával időben és fejlődésben egyúttalad a kisgrafika; művelői csekély eltéréssel ugyanazok a művészek. Magyar vonatkozásban pedig legkiugróbb korszakára esik az erőteljes művészek szereplése. Új grafikai követelmény lesz a mult felfogásával szemben, a művészi érték mellett, a mesteriség szeretete. Távoli dolog lenne e kis tanulmányban messzi szálakat nyomozni, amelyek az egész nyugati kultúrát áthatották. Legközvetlenebb kapcsolat, bármily hihetetlenül hangzik, a szecesszióval mutatható ki. Hangsúlyoznunk kell azért, mert ennek a művészi törekvésnek eredményeit, évtizedeken át, szorosán éppen a két világháború között ócsárolták és nézték le. Miben állott a fenti törekvés, miben állott az elkülönülés és a félrevonulás, illetve elvonulás a megszokott és elismert művészet elől? A nemes műfajok életre keltése, nemes anyagokban kivitelezett művek. S a legfontosabb: a XIX. század eklektikus bálványának ledöntése. S mikor megindult a szakítás, senki sem tudta, miként alakul sodra az új század medrében. A művész minden területen hadakoztak, építészett és iparművészet, könyvművészet éppúgy harommezűjű volt, mint a festés, mintázás, rajzolás vagy metszés. Nézzünk csak meg egy kiállítást a virágkorból. Münchenben, 1909-ben a "Secessio"-nak öt termet juttattak, nevek: Uhde, Zügel, Klimsch, Corinth, Kokoschka, Klimt, Larsson, Zorn, Vaszary, Nagy Sándor, Ferenczy Károly. A következő év berlini "Secessio"-ja új nevekkel bővült: Manet, Cezanne, Monet, Renoir. A kiállítók névsora bizonyíték arra, hogy a "mons Sacer"-re vonulás nem elszigetelt müncheni jelenség volt, ahonnan kiindult, hanem az európai művészi réteg általános kívánalma a tisztultabb művészet felé, megszabadulva különösen az akadémiás mizmus gubancából. Jóllehet határozott szövegezése, törvénykönyve e törekvésnek nem volt és országoként sem állítható hadrendbe meghatározott művészségre, mégis egész Európát áthatotta a "modern" felfogás s tette sajátos jelentőségűvé egy-egy ország művészeti életét. Átalakító erejével az élet egész vonalát igyekezett meghódítani, az építészettől a gyakorlati cikkekig, mindenütt kihangsúlyozva a művészt és a nemes anyag szépségeit. Ha áttekintjük a korabeli újságokat, méginkább a művészeti folyóiratokat, látjuk, hogy a szocializmus eszméiségével fűtött századeleje nemcsak a művészekre és művészetre szorítottan hitt az új művészet kialakulásában, az "art moderne"-ben, hanem a műipar termékein keresztül is lengette győzelmi zászlaját a nép felé. A szép és olcsó buter, szőnyeg és használati cikkek iparszeri megtervezéséhez, elkészítéséhez segítségül hívja a művészeket. Több kiváló művésznünk szerveződik ebbe az áramlatba, az újszerűség varázslatával és az anyagiak miatt is. Tervezők: Rippl-Rónai, Vaszary, Nagy Sándor, Kőrösfői-Kriesch Aladár, Kós Károly, Kozma Lajos - hogy csak néhányat említsék. Nem tagadhatjuk művész-voltukat az elmúlt fél század szemüvegén keresztül sem. Butortervezés és ü-

DIENES J.

KOZMA L.

SASV A.

vegablak-tervezés Rippl-Rónai szerelme, a szőnyegszövés és falfestés Nagy Sándor, Kőrösfői területe lesz; Kós Károly az építészetben, Kozma Lajos a betüvető művészetben találta meg a megfelelő hangot. Hazánkban a szecesszió még külön hangsúlyt nyer a népművészet felé fordulásával. A magyar nép ősi, művészi tartalmának összegyűjtése egybeesik a korszak művészi törekvéseivel.

A szép és izléses műpar követelményei mellett a szecesszió áramlásába kapcsolódik bele a szép és olcsó könyv, a "modern cmlap", a könyvdisztítés, a szövegképek, ezzel kapcsolatban az exlibrisek, plakátok, melyek azonban már kívül esnek vizsgálódásunk körén.

Természetesen a törekvés folyamában nem mindenik műfaj jutott egyidőben teljesüléshez. Szót kért ebben a közösségi réteg és a tervezőművész. Általános tünetként a szabadabb rajzot teljesen mellőzték. A disztító és elemző rajz virul, az előbbi a népművészet emlékeinek változatában, az utóbbi a természeti formákból vent disztító elemek célzatában. E két tartalmilag egységes rajzi értelmezés vezette a művészek kezét, hazai vonatkozásban a népművészet disztító elemein, külföldi példaképpen Walter Crane természetből kivonatolt vonal felhasználásain keresztül. A vonal szecessziós értelme Londontól Bécsig, Budapestig ugyanast jelentette. Elsikad a vonal festői értelme, a közlés határozott körvonalakkal jellemül meg

grafikai érték gyanánt, a tárgy vagy jelenség ritmusát a venalható zárja körül. A vonal árnyalati szépségeket nem tükröz, a forma jelentéktelen lesz. Az eszmei tartalom azonban mindig megmarad fontos követelményként, a kis- és nagy méreteknél egyaránt. A leszúrten rajzolás megkönnyítette a rajzoló feladatát, különösen az alkalmazott disztítéseknel. Bármely rajzi formába beszerithattak adott rajzi elemet.

/Polytatjuk/

Varga Nándor Lajos.

GYŰJTŐ- ÉS MŰVÉSZTÁGJAINKNAIK
Boldog Új Évet Kivánunk!

Paul Ambur

Tallin egyik öreg városnegyedében él egy hatvan körül, ősz, de lélekben mindig fiatal művészettörténész, kedvenc könyvei és grafikai lapjai között, akit joggal nevezhetünk az exlibris egyik legnagyobb mai tudósának. PAUL AMBURnak hívják.

Järwakandiban született, 1904 január 5.-én, paraszt családból. Az elemi iskolát szülőfalujában, a tanítóképzőt Tallinban végezte el. Szülőföldjéről hesta magával egyrészt a munkásemberek szeretetét, másrészt művészi érdeklődését, melyet elsősorban az ésszt népművészet keltett fel benne. 1924 és 1929 között tanítósodott, közben a tartui egyetem bölcsészettudományi karán irédalmat, művészettörténetet és néprajst hallgatott és elnyerte a filozofia magistere fokozatot. Mellesleg jogot is hallgatott és jogi tanulmányait 1939-ben fejezte be a tartui egyetemen. 1929 és 1940 között a Ledus ésszt kiadvállalatot szerkesztöje, 1941 és 1949 között más kiadvállalatok megbecsült szakértöje, lektora és házszeröje. A személyi kultusz éveiben, 1949 és 1954 között az Uralon tulra, Üzbekisztámba számúzték. Visszatérése után már nem vállalt állást, hanem mint író és művészettörténész tevékenykedik.

Paul Ambur élete nem velt nyugodt élet. A háboru alatt elpusztult 15.000 kötetes könyvtára és nagy grafikai gyűjteménye; ma már ismét 6.000 kötet könyv vessi körül és grafikai gyűjteményében 30.000 lap áll tudományos rendszeresséssel feldolgozva. A számúztetés éveit nem multak el nyomatlanul felette, de kedvenc témájához, az exlibrishez mindig híu maradt és ma is ez kutatásainak és érdeklödésének fő témája.

Az exlibris iránti érdeklödése 1930-i keletü. Gyűjteni csak 1940-ben kezdett. Azenban nem elégedett meg gyűjtéssel, a műfaj eszté-tikai, technikai, történeti problémái is izgatták. Így vált világ-szerzte ismert exlibris-szakíróvá. Tizenögy émsállö, exlibrisrel foglalkozó munkája jelent meg idáig, valamint 56 nagyobb tanulmánya különbözö ujságekban és folyóiratokban. Négy kiállítási katalögust is szerkesztett, ebböl kettö nyomtatásban is megjelent. Részt vett és vess a Szovjetunio exlibris-kiállítási katalögusainak szerkesztési munkálataiban is és Paul Ambur készítette el az ésszt exlibrisirendalem bibliográfiáját is egy nemzetközi munka belgiumi kiadásához. Munkabírása óriási; ma is kilenc nagyobb exlibrismonográfiája megjelent.

Paul Ambur, mint az exlibris szerel-mese tudja, hogy a műfaj népszerűsítése érdekében a kiállítások jelentenek legtöbb prepagandaeröt. Tevékenységének nem kis részét foglalták le a különbözö exlibriskiállítások rendezésének munkálatai. 1956-ban Tallinban ésszt exlibriskiállítást rendezett és ugyanakkor az

* R. SZ. BEDROZOV FAMESTZETE

Észt Művészársaság grafikai osztályán előadást is tartott az észt exlibris művészi fejlődéséről. 1961-ben ugyancsak Tallinban cseh és olasz exlibrisekből rendezett kiállítást. 1962-ben "A huszonöt legjobb fametszeti exlibris" címmel rendezett kiállítást és tartott előadást. 1957-ben részvételével rendezte meg a tallini Országos Szépművészeti muzeum észt exlibriskiállítását, amelyre gyűjteményéből 800 lapot bocsájtott rendelkezésre. Észt anyagát 1962-ben Moszkvában is kiállították és ezen a kiállításon 36 észt művész 500 exlibrise szerepelt. Az 1961. évi Lípse-i és az 1962. évi párisi exlibris kongresszusokra ugyancsak jelentős észt exlibris anyagot küldött és ezek kiállítása nagy élménye volt a kongresszus résztvevőinek. Ez évben magyar exlibriskiállítást rendezett, amelyet lapunkban külön ismertettünk Most dolgozik egy exlibris világkiállítás megszervezésén, amely ugyancsak Tallinban 33 ország 328 művésztől 2457 lapot fog a látogatók elé tárni.

ESKO LEPP FAMESZETE

Nyugodtan elmondhatjuk, hogy kevés ember tett annyit az exlibris népszerűsítése érdekében, mint PAUL AMBUR. Minden eszközt megragad, hogy kedvenne témáját népszerűsítse és az exlibrisnek újabb híveket szerezzen. Az észt és szovjet rádió és televízió exlibris vonatkozású előadásaihoz gyakran adott széles áttekintést nyújtó anyagot és a szovjetorosz exlibriskiállítások megrendezésénél is állandóan közreműködött és közreműködik. Mellesleg állandó levelezésben van a világ legnagyobb 160 gyűjtőjével és szakemberével, köztük 138 a külföldi.

Meg kell emlékeznünk Paul Ambur egyéb vonatkozású irodalmi munkéságáról is. Számos irodalomtörténeti, művészettörténeti és kritikai munkája jelent meg részben önállóan, részben különböző újságokban és folyóiratokban.

Mi magyarok külön is hálásak lehetünk PAUL AMBURnak az 1963. évi tallini magyar exlibriskiállítás megrendezéséért. A magyar exlibriskiállítását egyébként is igen nagyra becsüli és számos cikket szentelt neki. Mint gyűjtő, rendkívül korrekt cseretárs és a kapott küldeményeket szép észt lapokkal viszonzza, amelyekből gazdag sorozatokkal rendelkezik. Külön is felhívjuk rá művészeink és gyűjtőink figyelmét! /Címe: Paul Ambur, Künnapuu 23, Tallin XIX, Éesti NSV, U.S.S.R./ Galambos Ferenc.

A Fészek Művészkör körülbelül másfél éves tatarozása miatt - melyet novemberben kezdték el - a KBK rendszeres szerdai összejöveteleit az átalakítás ideje alatt másutt kell tartanunk. Körünk vezetősége most tárgyal különböző kulturális szervezetekkel és reméljük, hamarosan átmeneti otthonra találunk, ahol találkozhatunk,

megtarthatjuk előadásainkat és cseretevékenységet folytathatunk. Az új helyiség címét körlevélben fogjuk közölni.

Dr. Stefan Kotarski /Warsawa, ul. Leszczynska 10/30. /magyar exlibris gyűjtésére specializálta magát. Felhívjuk rá gyűjtőink figyelmét!

egyszer volt...

Irta : Prof. Paul Pfister, Versailles.

Tündérmese? Igen, úgy tűnik nekem és feleségemnek ez a különös, rövid magyarországi utazás, amelyben egy régi álunk vált valósággá; tündérmese, amelytől féltünk, hogy nem úgy fog sikerülni, ahogy azt elképzeltük, emlékek, amelyek nem fakulnak és amelyeket visszaidéző a lélek és a szó; tündérmese, amely Komáromnál kezdődött és Rábafüzesnél fejeződött be és közben Budapest, Szentes, Esztergom, Eger, Miskolc, Tokaj, Debrecen, Siófok és a csodálatos magyar tenger, a Balaton ezer emléke és benyomása. A városok és műemlékeik, a kastélyok és tornyaik, a képtárak és festményeik, a síkságok és a nyájak, a hegyek és erdők ha elmosódnak is, de az emberek visszaidézésében, akikkel megismerkedtünk és barátságot kötöttünk, újra megjelennek. Ebben van ennek a felejthetetlen utazásnak a bája és lényege. A lista élén a kedves és élénk Tóth Zsuzsát találom, a Bocskay utca egyik bérházának ötödik emeleti lakásában, körülötte a törékeny és karcos mama és a szimpatikus és jókedvű papa. Emlékezem a jovialis és zseniális Kaveczky Zoltánra és kedves, okos feleségére, a mozgékony és soknyelvű Semsey Andorra ... A lista élén áll Réthy István is, akinek Julia utcai lakása egy kis múzeum, s ahol dúsalktunk a jó borokban a sok metszet és bélyeg között, ahol egy fiatal jazzmuzikus él s ahova egy csókot-tékozló fiatal művészlány jár látogatóba. Megint új fejezet: Szentes, ahol békés, csodálatos metszetekkel és szöttesekkel gazdagon díszített otthonában él, dolgozik és alkot Drahos István és Ilona, a felesége, akiknek híre már régen áttörte hazájuk határait s akiknek barátságos fogadtatása a legkérgeesebb szívű embert is felmelegítené. Idéni kellene Nagy Lajost, akinek miskolci lakását senki sem tudta megmutatni, Almássy professzort Tokajból, mert legendás borainak zamata örökre megmarad emlékezetünkben, a fiatal Drahos Istvánt, aki azért ment Szentesről Siófokra, hogy hozzánk csatlakozhassék ... És beszélni kellene a cigányokról és hegedűikről, a halászsokorról és csónakjaikról, a nyers és gyengéd magyar férfiakról, akikkel összekertültünk, és a sok szép elragadó magyar móról, akiket megismertünk!

Ünnepünk volt minden magyarországi perc, de különösen a Fészek-Klubban rendezett estély, ahova Semsey Andor vezetett be bennünket a kocsinktól, ahol népes gyülekezet várt, s ahol úgy fogadtak, mintha mi lettünk volna a mesebeli herceg ... Vallani kellene a büszkeségről, amely eltöltött bennünket, mikor helyet foglaltunk az óriási asztal mellett, amely körül minden szem ránk szegeződött, minden kés felénk nyult és minket köszöntött minden mosoly, s ahol együtt találtunk mindenkit, aki Magyarországon jelentős művészek, vagy gyűjtőnek számít. Innen küldöm szerencsekívánataim és csodálatom a KHK-nak, mert életrealitásuk és mozgékonyáguk példaképpül szolgálhatnak minden hasonló egyesületnek! Nehezen lehet barátságosabb környezetet elképzelni, mint amely ezekben a gyorsan tovatűnő órákban körülvevett bennünket, s a jó bor, sör és feketekávé mellett metszetcserét sem lehet hamarosan elfelejteni és azt a meleg barátságot sem, amely a művészekből és gyűjtőkből felénk áradt. Es szép szavak hangzottak el a magyar-

francia barátságról, amelyről meggyőződöttünk, hogy eleven valóság.

Tündérmese? Igen! De a meséket általában tanulósággal kell befejezni. Mit kívánhatok? Virágozzék a KEK, Réthy István és Galambos Ferenc vezetésével, akik éltetik, alkossanak a magyar grafikusok : Bordás, Drahos, Fery, Kavacszy, Kékesi, Menyhárt, Nagy, Semsey, Stettner, Varga, Vertel és a többiek minél több és minél szebb exlibrist és metszetet és gazdagodjék egyre a magyar gyűjtők grafikai gyűjteménye. Soraimat pedig egy önző kívánsággal fejezem be : szeretnék a jövőben minél több szép magyar metszetet megszerezni magamnak!

Hazai Hírek

A "Szentesi városismertető" c. kiadvány a város nevezetességek között Drahos Istvánról is megemlékezik. Végre, hogy grafikusainkat is felfedezték! A megemlékezés arról is hirt ad, hogy Drahos Istvánt külföldön sokkal jobban ismerik és becseülik, mint saját hazájában, annak ellenére, hogy több, mint 500 exlibris, sok könyvillusztráció és bélyegterv stb. áll mögötte. A művész felesége szálonvarrott himzéseiről híres népművészként szerzett magának komoly megbecsülést.

Stettner Béla Derkovits -díjas grafikusművész, körünk művészeti vezetője nemrég tért haza több hetes bulgáriai tanulmányutjáról. Reméljük, hogy az utazás benyomásait hamarosan grafikai lapokon is láthatjuk!

A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának IV. kiállításán /Ernst Múzeum/ a kiállított 52 grafika között exlibrisekkel is találkozhattunk. A "Művészet" 1963. évi 9. száma a kiállításról szóló beszámolójában Gross Arnold és Jurida Károly exlibriseiről elismerőleg emlékezik meg, sőt Gross Arnold "Ex libris Vámos" c. Sajátos humoru, bő mesélőkedvű lapját reprodukcióban is közli.

Varga Mátyas Kossuth-díjas dizlettervezőnk, körünk Elnökének dizletterveit és vázlatait az Országos Széchényi Könyvtár Színház-történelmi Gyűjteménye vásárolta meg. Ezzel a ténnyel ez a komoly kulturérték a legilletékesebb helyre került. Az eseményt az "OSZK. HIRADÓ" mint a könyvtár igen jelentős gyarapodását regisztrálja.

Exlibris-tanulmány jelent meg a "Communicationes ex Bibliotheca Historiae Medicae Hungarica" c. folyóiratunk 1963. évi 27. számában E. D. Gribanov tollából "Orvosok és orvosi intézetek exlibrisei Oroszországban és a Szovjetunióban" címmel. / 223-240. p. / Örvendetes, hogy az értékes orvostörténelmi folyóirat az orvostudománynak még az exlibrisrel való kapcsolatait is számontartja.

H. OTT
TAMETSZETE

EGY ÉS MÁS AZ EXLIBRISGYŰJTÉS RŐL

A csere utján kapott exlibriseket helyezzük dobozba; ezáltal megvédjük őket úgy a gyűrődéstől, mint az esetleges beszennyeződéstől.

Ha gyűjteményünk már pár száz darabra felszaporodott, úgy feltétlenül rendeznünk kell, mert a rendezetlen laptömeg nem gyűjtemény és sem a gyűjtőnek, sem másoknak nem okoz örömet. Csak a rendezett gyűjtemény jelent kulturértéket és éri el igazi célját: a gyűjtőnek lelki kielégülést, a barátoknak és ismerősöknek pedig ezen túl hasznos tanulságot.

Az exlibriseket - méretüktől függően - kartonozzuk fel, illetve ragasszuk fel 18x24, vagy 24x36 cm. nagyságu sötétszürke, vagy fekete u.n. fotokartonra, amelyből a közismert fényképalbumok is készülnek. A fekete alap nagyon jól kiemeli a grafikai lapok rajzát és főleg a fametszetek érvényesülnek így megsokszorozódott erővel. Ezeket a kartonokat vagy könyvkötésnél szerelhetjük be, aki mindjárt a kívánt méretre is szabja őket, vagy papirkereskedésekben kaphatók. Felragasztáshoz kizárólag átlátszó bélyegragasztót, vagy fotosarket használjunk; az előbbi olcsóbb is, meg praktikusabb is. Egyéb ragasztóanyagot /folyékony ragasztó, vastag ragasztópapír stb./ ne használjunk, mert a kartonokról való leszedés esetében a lap megsérül. Az exlibrisek épsége pedig a gyűjtemény szempontjából igen fontos követelmény. A 24x36 cm.-nél is nagyobb lapok felkartonozása már nem szükséges. Ilyen nagyméretű lap ma már meglehetősen ritka és ha gyűjteményünkben mégis akad, úgy azokat egy doszsiéba gyűjtjük egybe.

A felkartonozott exlibrisek tárolására csináltassunk könyvalaku dobozokat, a két kartonméretnek megfelelő nagyságban. Egy-egy dobozba ne tegyünk száz lapnál többet, mert igen megvastagítaná a kötetet és a vastagabb doboz nehezen kezelhető.

Legelőszérűbb és legjobban bevált a lapoknak országok szerint való dobozolása. A francia exlibriseket helyezzük be a Franciaország feliratu dobozba. A dobozok hátára nyomassuk rá az egyes országok nevét és ha anyagunk annyira felszaporodott, hogy az egyes nemzetek művészeitől származó exlibrisek egy dobozban már nem férnek el, úgy az országfelírás alá nyomassunk I., II., III., stb. kötetjelző számot. A dobozon belül, az egy nemzethez tartozó

DRÁHOS ISTVÁN FAMETSZETE

SÓS ZSIGMOND LINÓMETSZETE

MENYHÁRT JÓZSEF FAMETSZETE

se teljesen indokolt. A magyar művészek közül Rezsényai Kálmán, Drahos István, Nagy Árpád, Menyhárt József, Fery Antal, Török János stb. lapjai hamar megöltének egy dobozt. Hogy aktuális példát említsék: Drahos Istvánnak nemrég készült el az 500-ik lapja!

A fent felsorolt tanácsok természetesen nem kötelező erejűek, bár hosszú nemzetközi gyakorlat szentesítette őket. Gyűjteményünket berendezhetjük másképpen is, a felragasztás törtenhetik csoportosan is, más módszerekkel is. Azenban mindig ügyeljünk arra, hogy gyűjteményünk rendszeres, módszeres és könnyen áttekinthető legyen. E három követelmény minden gyűjtemény berendezésének nélkülözhetetlen alapja.

Szinte törvényszerű, hogy az exlibrisgyűjtemény növekedésével együtt jár a gyűjtő érdeklődésének a növekedése is. Bizonyos fokon túl a gyűjtőt az exlibris, mint művészi produktum mellett már a művész élete, munkássága, lapjainak száma, betűjegyeinek megjelölése stb. is érdekli. Ezeket az adatokat a szakfolyóiratok, kézikönyvek, exlibris-mappák lapjai rejtik. Tehát ne csak exlibrist, hanem exlibrisirodalmat is gyűjtsünk! A szakirodalom tanulmányozása nemcsak gyűjteményünk rendezésében, értékelésében nyújt pótolhatatlan segítséget, hanem olyan esztétikai, művészet- és művelődéstörténeti tudáshoz juttat, amely egyre tágabb ablakot nyit számunkra a szép mindenfajta megjelenési formájának a megértéséhez és tudatos élvezéséhez.

Galamboš Ferenc.

művészek exlibrisseit a művészek vezetőkévének sorrendjében helyezzük el; így mindig megtaláljuk azt, amit keresünk és az újabb küldemények lapjainak besorolásánál rögtön megállapíthatjuk azt is, hogy a kérdéses lap megvan-e már gyűjteményünkben, vagy pedig hiányzik.

A felkartonozáskor minden esetben írjuk fel a karton hátára a művész nevét, a lap technikáját, a készítés évét stb. Ezeknek az adatoknak a feltüntetése, pláne nagyobb gyűjtemény esetében, elengedhetetlen; nem jó az embernek mindig az emlékezőtehetségére bízni magát.

Rézkarc, rézmetszet stb. esetében a kartonok közé lehetőség helyezzünk a karton méretével azonos méretű selyempapírt; a karcok, metszetek szépségének és épségének megtartása csak így valósítható meg maradéktalanul.

Ha egyes országokon belül egyes művészek lapjai nagy mennyiségben szerepelnek, vagy kifejezetten csak meghatározott művészek lapjait gyűjtjük, úgy ezek részére külön csináltassunk dobozokat, az illető művész nevét feltüntetve a dobez gerincén. Ugy a magyar, mint a külföldi művészek között vannak igen termékenyek és ezek lapjainak külön gyűjteményként való kezelése

Könyvismertető.

BONO, FRANCESCO - SERVOLINI, LUIGI : ALL'INSEGNA DELL'EX LIBRIS.
Milano, Gastaldi Editore. 8°, 266 l.

Olaszország, sok évszázados művészeti hagyományaihoz híven, az exlibris-művészet és exlibrisgyűjtés területén is vezető szerepet tölt be a világon. Olaszországban sok az exlibrisgyűjtő, grafikusai szívesen és sokat foglalkoznak exlibrisrel és grafikusaik közül nem egy /Italo Zetti, Tranquillo Marangoni stb./ világvizonylatban is kiváló. Sehol nem rendeznek annyi exlibriskiállítását, mint Itáliában és ezek a kiállítások állandóan kellő hőfokon tartják az exlibris iránti érdeklődést. Ennek megfelelően igen gazdag az olasz exlibrisirodalom is.

A Bono-Servolini által szerkesztett exlibris-könyv nem szokványos exlibrismonográfia, hanem olasz és külföldi szerzők kisebb-nagyobb tanulmányainak a gyűjteménye, amelyeket a közös téma: az exlibris fűz logikai egységbe. A cikkek színvonala nem egyforma; lírai alaphangú önvallomástól komoly igényű esztétikai és művészettörténeti jellegű cikkig mindent megtalálhatunk benne. Ennek ellenére igen sok adatot, gyakorlati tanácsot adnak egy a régi, mint az új exlibris területéről, művészi értékelés és gyűjtői tapasztalatcsere formájában egyaránt. A szerzők legnagyobb része természetesen olasz, mint ahogyan a témák is elsősorban olasz vonatkozásúak. LUIGI SERVOLINI, GIORGIO NICODEMI, EDMONDO MARCUCCI, GIANNI MANTERO, FRANCESCO CARBONARA az exlibris védelmében a kisgrafikai lapok ezernyi szépségéről vallanak, a bibliofil szerelmes elragadtatásával. CESARE MARCHESINI és JACOPO GELLI a modern olasz exlibrisről adnak igen jó áttekintést. Ugyanerről a témáról értekezik LUIGI SERVOLINI is. GIGI RAIMONDO az olasz gyógyszerész exlibriseket fogja csokorba, míg FAUSTINA ALBERTI az olasz orvos-exlibriseket veszi számba. MANSUETUDO FENINI a színházi vonatkozású exlibrisekről emlékezik meg, GINO SABATTINI pedig az erotikus exlibris problémáit feszegeti. Gyűjtők számára igen hasznos az olasz exlibris-művészekről adott rövid életrajz-sorozat, amely nemcsak életrajzi adatokat, hanem művészi értékelést is ad, Alessandritól Zettiig. Igen hasznos az exlibris-kongresszusokról és a nagyobb olasz és külföldi exlibriskiállításokról szóló beszámolók, amelyek az exlibrisgyűjtés egy-egy fontos állomásait jelentik. Fontos gyűjtők szempontjából az olasz és külföldi egyesületeket ismertető írások is. A legnagyobb olasz gyűjtők cikkei /GIANNI MANTERO, GINO SABATTINI, FERNANDO DEVERINI stb./ gyűjtők részére adott tanácsai mindenki részére tudnak megszívlelnivaló szempontokat adni. A Mansuetudo Fenini által összeállított exlibris-bibliográfia, és az utóbbi évek exlibrisirodalmát értékelően áttekintő Biblioteca rovat hasznáról nem kell külön meggyőznünk az olvasót. A kötetet az egyes országok gyűjtő- és művésznévsora zárja be, az egyes országok olasz elnevezésének betűrendjében, Angolától Magyarorszáig. Sajnálatos, hogy a könyv mindössze két magyar gyűjtőt ismer; ezek közül is egyik már halott, a másik pedig nemrég hagyott fel a gyűjtéssel.

A könyv, bármennyire is gazdag anyagot tartalmaz egy szövegileg, mint illusztrációs anyag szempontjából, magyar vonatkozásban nagyon szegény. Ennek természetesen nem az olasz szerzők, hanem a

mi rossz tájékoztató tevékenységünk az oka. Reméljük, hogy a rendszeresen megjelenő cserelistának és a KKE. Értesítő következtében a jövőben megjelenendő nagyobb exlibris-kézikönyvek magyar vonatkozásokban nem lesznek ilyen szegényesek.

A kötet illusztrációs anyaga igen gazdag és nemcsak a szüveges mondanivalót támasztja vizuálisan is alá, hanem megfelelő, átfogó képet ad a világ mai exlibrisművészetéről. A magyar exlibrisművészetet itt is csak egy lap /Fery Antalé/ képviseli. Ettől függetlenül a Bono-Servolini féle exlibris-könyv sok okos mondanivalót és még több adatot és gyakorlati tanácsot halmoz fel és így melegen ajánlhatjuk gyűjtőtársainknak.

K. JUODIKAITIS EKSLIBRISAI. /Redaktorius V. Bacenas./ Vilnusz, 1963. 12°, 38 l.

A magyar gyűjtők előtt ismeretlen művészt mutat be a fenti kis füzet. K. Juodikaitis személyében, akit hazájában is elsősorban mint könyvillusztrátort ismernek. /Paleckio "Gyvenime vardu" o. könyvéhez készült illusztrációit bronzéremmel díjazták legutóbb./ A kis kötet 37 linometszete egy egyszerű eszközzel dolgozó, kissé expresszív hajlamu, az anyagszerűség áhitatos tiszteletében élő művész állít elénk, aki leegyszerűsített szimbolumait a vonal és a felt egyformán kihangsúlyozott alkalmazásával nemcsak jó grafikává érleli, de jó exlibrisekké is. A művész tömörsége drámai erőt, szűkszavúsága elmélyülést eredményes. A V. Jurkune részére készült, tisztán vonalas exlibrise, és még egy-két bemutatott lapja európai mértékkel mérve is kiváló. A némelyik lapon megnyilvánuló enyhe Maereel-hatás leküzdésével Juodikaitis olyan exlibrisművésszé fejlődhet, aki maradandó nyomokat fog hagyni Europa exlibrisművészetében.

GALL, FRANZ : TADKUSZ PRZYPKOWSKI. EN POLSK EXLIBRISKUNSTNER. Rudköbing, 1963, Grafolio. Kis 8°, 21 l., 10 t. 100 számozott példány.

A Grafolio második művészmonográfiája TADEUSZ PRZYPKOWSKI-nak, a hazánkban is előnyösen ismert lengyel exlibrisművésznek munkásságát ismerteti, FRANZ GALL tollából. A művész 1950-ben született és a krakói, külni, párisi és berlini egyetemeken tanult művészettörténetet. 1929-ben lett a filozofia doktora. Első exlibrisét 1925-ben készítette : kezdetben rézkarctechnikaiban dolgozott. 1927-től a linoleum a kedvenc anyaga, mert szerinte ez felel meg legjobban művészi mondanivalója megjelenítésére. Munkásságában vezető szerepet játszik a heraldikus exlibris és így munkássága nemcsak az exlibrisgyűjtők, hanem a családtörténészek és heraldikusok érdeklődésére is számot tarthat. Az önként vállalt témaszűkítés nem teszi egyhangúvá Przypkowski exlibris-munkásságát, mert mint 150 lapja mutatja, az egy témán belül is tud változatos, új és sokoldalú maradni. A heraldika gazdag formakincs és szingazdagsága egyébként is tág teret enged a művészi kiéléshez. Przypkowski heraldikus lapjai - a címer adományozása korszakának megfelelően - hol a gotika tiszta szellemét, hol a barokk szelfolt formagazdagságát lehelik. Exlibriseit 1960-ban és 1961-ben Bécsben, 1961-ben Lipcsében és 1962-ben Párisban csodálhatták meg a világ exlibrisgyűjtői. Érdemes még róla megemlíteni, hogy önyomtattványgyűjteménye /1738. évi alapítású családi

gyűjtemény/ és régi asztronómiai műszergyűjteménye nemcsak lenyegyel viszonylatban, de europai viszonylatban is jelentős. A művészeti kiállítású kis kötet nemcsak a Grafolio kiadóvállalat bibliofil hozzáértését dicséri, de a modern dán könyvművészetnek is szép és sikerült terméke.

MORDECHAY AVI-SHAUL-AWRUM WEISS : IN MEMORY OF SLOMO YEDIDIA /SERLEMFREUND./ Reprinted from the "Olam Hadevuss", Monthly of the Graphic Arts, No. 5/57. September, 1962. Tel-Aviv.

A szép kiállítású, gazdagon illusztrált különnyomat két szerzője a magyarországi származású kiváló izraeli iparművésznek, Yedidiának /1875-1961/ állít emléket. Az idősebb generáció még emlékezhet itthoni munkásságára, amelyről a Magyar Grafika és a Mult és Jövő c. folyóiratok többször megemlékeztek. Yedidia sokoldalú munkásságot fejtett ki; kerámiák, ötvösművek, hímsécek mellett mint a héber betűművészet és calligraphia megújítója, a zsidó ornamentika népszerűsítője, könyvillusztrátor és exlibriaművész szerzett igen jó nevet magának. Az érdekes, héber nyelvű, de angol összefoglalással is ellátott füzet illusztrációi igyekeznek Yedidia munkásságának minden területét bemutatni. A közölt exlibrisek között magyar is akad /Jellinek József exlibrisé./ /Israelben készített, a zsidó ornamentikát és szimbólumokat gazdagon felhasználó exlibrisei egy nekünk szokatlan, de feltétlenül eredeti művészeti élményt nyújtó alkotót állítanak elének.

Galamboš Ferenc.

PAUL PFISTER, a francia exlibriszövetség alelnöke, magyarországi látogatása alkalmából egy napot szentelt kitűnő művésznünk, Drahos István meglátogatására. Drahos művészetéről oíkket kíván írni a L'Ex Libris Francaise-be, a francia szövetség folyóiratába. A cikk elő - amely a magyar exlibrisművészet külföldi megbecsülésének újabb tanubizonyosága lesz - kíváncsi-
an nézünk.

A világ legnagyobb ma élő exlibrisgyűjtőjének, Dr. GIANNI MANTERO-nak comoi villája mindig nyitva áll a magyar grafikusművészek és gyűjtők előtt. E nyáron BORDÁS FERENC grafikusművésznünk és FERY VERA, FERY ANTAL grafikusművésznünk olasz szakos egyetemi hallgató lánya voltak a vendégei és tekinthettek meg világhírű gyűjteményét.

Hazaitírek

Dr. Arady Kálmán Georg von Tava: Alte Exlibris aus Tirol c. könyvét ismerteti a Magyar Könyvszemle 1963. évi 3. számában. A régi exlibrisek gyűjtőinek felhívjuk rá a figyelmét.

FERY ANTAL FAMEZSÉTE

Grafikai Szaküzlet

Uj kulturális intézkésményvel gazdagodott Budapest, szeptember 27-én megnyitott a Képcsarnok Vállalat grafikai szaküzlete a Bajcsy-Zsilinszky ut 52. szám alatt.

- Az új szaküzlettel külön főrunot kívánunk létrehozni a grafika számára, s köréje szeretnénk tömöríteni a grafika-gyűjtőket. Ebben a boltban kizárólag grafikát árúsítunk, sokszorosított és egyedi műveket, többnyire olyanokat, amelyek másutt nem kaphatók - mondotta az üzlet feladatairól szólva Nagy László, a Képcsarnok Vállalat igazgatója. A szaküzlet a grafika legkülönbözőbb műfajaiból kíván kiállításokat rendezni, sőt olyan tárlatokat is, amelyek például könyvillusztrációk mai helyzetéről tájékoztatnak.

As új szaküzlet két ízléses portállal közönséti a járókelőket, s belül rendkívül egyszerű elrendezésben, szerénységében is méltó azokhoz a grafikai művekhez, amelyeket kiállítanak és árúsítanak majd. A falak mentén, üveglap alatt, sokszorosított és egyedi grafikákat állítottak ki. Középpütt átlósan két függőleges vasrudra erősítve visszintes tartórudak között, ugyancsak üveglap alatt, a Szőnyi-hagyaték néhány rézkarcra látható. Ezeket a rézkarokat négy sorozatban egyenként tizenkét lapon hosszúkás forgalomba, s egy-egy műből mindössze 50 lenyomat készül.

As üzlet másik oldalán még sok értékes mű vár a látogatókra és vásárlókra. Egy Benosur-tanulmány ára 535, Mednyánszky László Szekeér című képeinek ára 153 forint. Berény Róbert, Gulácsy Lajos, valamint Szőnyi István két eredeti grafikája látható még itt, s a maiak közül - a többi között - Domanovszky End-

MAGYAR KÉZJEGYEK

BF		—	BORDÁS FERENC
B		—	BUDAY GYÖRGY
		—	BAJOR ÁGOST
		—	DIVÉKY JÓZSEF
		—	DRÁHOS ISTVÁN
		—	FERY ANTAL
		—	HARANGHY JENŐ
		—	MENYHART JÓZSEF
		—	SZ. MATA JÁNOS
		—	NAGY ÁRPÁD
		—	OLÁH ISTVÁN
		—	PATAY MIHÁLY
UP		—	POHÁRNOK ZOLTÁN
		—	RÉVÉSZ KORNÉL
SK		—	STERBENZ KÁROLY
S.S.K.		—	G. SZABÓ KÁLMÁN
		—	TICHY GYÜLLA
TJ		—	TÖRÖK JÁNOS
V		—	VARGA NÁNDOR LAJOS
M		—	VARGA MÁTYÁS
V E		—	VADÁSZ ENDRE
VK		—	VÁRKONYI KÁROLY

/összeállította: SEMSEY ANDOR /
FOLYTATJUK.

re, Gadányi Jenő, Csermus Tibor, Reich Károly eredeti rajzaival grafikáival találkozhatunk. A szép megvilágítású, tetszeten berendezett, otthonos grafikai szaküzlet ma már nyitva áll a grafika barátai és gyűjtői számára. Örvendetes lenne, ha ez üzlet létrehozása fiatal és kevésbé fiatal művészeinket is arra ösztönözné, hogy rajzaikkal, sokszorosított alkotásaikkal gazdagítsák ezt az intim boltot, s a művészetkedvelők szélesedő táborát.

Arról ad hírt az olasz EX LIBRIS c. folyóirat ezévi 2. száma, hogy az április 20 és május 5 között megrendezett X. Nemzetközi Virágkiállítás és Vásár látogatóinak nagy örömet szerzett a kiállítással kapcsolatban bemutatott a "Virág az exlibrisben" o. kiállítás, melyet Salvatore Bono rendezett meg saját gyűjteményének anyagából. Bono 71 művészől 98 lapot állított ki és a szűk témakörű, de éppen azért egységes kiállítás olyan témakörre hívta fel a művészek és exlibrisrajongók figyelmét, amely az utóbbi időkben meglehetősen háttérbe szorult. A művészek között megtalálhattuk a legjobb neveket: Anglada Villa, Alpresa, Ballarate, Blaesbjerg, Botella, Bouda, Bulder, Cinybulk, Degouy, Dolatowski, Dolezal, Estiarte, Feil, Florian, Gaudaen, Geiger, Grabowski, Ilgenfritz, Kobliha, Lebedeff, Meijer, Ott, Reinhold Rueter Severin, Wolf stb. különböző technikájú lapjai nagy tetőszést arattak a közönség között. A magyar exlibrisművészeket FERY ANTAL egy lapja képviselte. A triesti helyi lapok megleghangon emlékeztek meg a tanulságos kiállításról.

Az amerikában igen népszerű "The Encyclopedia Americana" 1961. évi kiadásának 4. kötetében igen tömör összefoglalást olvashatunk BOOKPLATE címszó alatt az exlibrisről is. A kis összefoglalást magyar szempontból az teszi érdekessé, hogy a névszerint is felsorolt lapok között magyar is szerepel: Gáspár Andor lapja. Nem lenne érdektelen a lapot felkutatni és ismertté tenni. Felkérjük gyűjteményeinket, nézzenek körül gyűjteményükben s amennyiben e lap rendelkezésükre áll, úgy bocsássák külső végett lapunk rendelkezésére.

HÍRÜNK a világban

Az olasz Ex Libris c. folyóirat 1963. évi 3-4 száma /8-9. P./ nagy cikkben foglalkozik Fery Antal exlibris-művészetével. Salvatore Bono cikkében Fery Antal művészetének népi gyökereit, a klasszikus és középkori motívumokba való beleélést és a modern metszőtechnikát emeli ki. A cikket hat illusztráció díszíti. A szép kiállítású olasz folyóirat e számához szokásos műmellékletként Fery Antalnak a Valentin Le Campion emlékpályázaton negyedik díjat nyert exlibrisét adja.

Soó Rezső Professor világszónylatban is jelentős exlibrisgyűjteményét ismerteti Galambos Ferenc a Nordisk Exlibris Tidsskrift 1963. évi 3. számában. /110-112.p./ A Soó-féle gyűjtemény kb. 85.000 exlibris és 3.000 db. szabadgrafikát foglal magában. A cikk megemlékezik Soó professor könyvtáráról és exlibris-szakirodalmi tevékenységéről is. A cikket Soó professor fényképe és Radványi Román Károly Soó professor részére készített exlibrise illusztrálja.

Az 1963. januárjában Krefeldben megrendezett újévi grafikai lapok kiállításán - mint azt Dr. J. Lenzének a Blätter für Buchkunst, Exlibris und Gebrauchsgraphik 1963. évi 4. számában olvashatjuk - a magyarokat Drahos István újévi lapjai képviselték. A beszámoló Drahos "erősen konzervatív, de kedvességet nem nélkülöző" lapjait dicősrőleg emeli ki.

M. le prof. Nándor Lajos VARGA écrit dans son article "Notre petit graphique dans l'entre-deux-guerres" /dont la première est a présent publiée, p.58/ des divers aspects artistiques et des sources spirituelles de cette époque. Il souligne l'influence du style de la sécession. Ferenc GALAMBOS présente aux collectionneurs hongrois M. Paul Ambur, collectionneur connu /Tallin/ qui a des mérites importants au terrain de la littérature d'exlibris /p.61./. Beaucoup des essais portent son nom et il est du reste un grand amateur et popularisateur des arts graphiques hongrois. Il organisa en 1963 une exposition d'exlibris hongrois a Tallin. M. le prof. Paul PFISTER /Versailles/ rend compte de son voyage en Hongrie, qu'il appelle un conte de fées... /p.63/ Il faisait la connaissance de notre pays, des collectionneurs et des artistes d'exlibris, en premier lieu de Z. Kaveczky et I. Drahos, ses artistes préférés. Il rend hommage a la vie active de notre société. Ferenc GALAMBOS écrit dans la suite de son article des questions diverses de collectionnement /p.65/ Il donne conseils aux collectionneurs débutants de l'arrangement du collection d'exlibris. Il accentue l'importance de la littérature exlibriologique. C'est aussi F. Galambos qui rend compte des livres récents d'exlibris /p.67/ en premier lieu de l'oeuvre de F. Bono-L. Servolini; *All'insegna dell'exlibris* /Milano/. Le contenu du livre est tres riche, seulement les rapports hongrois sont faibles. Autres oeuvres recensés sont: la brochure de l'artiste soviétique Judokaitis la monographie de Grafolio sur T. Przyrkowski, maître polonais de l'exlibris héraldique, écrite par F. Gall, et le tirage a part de M. Weiss sur l'artiste Yedidian, qui profita dans ses oeuvres de l'art ornemental juif. Un article /p.70/ fait connaître le magasin des arts graphiques actuellement inauguré a Budapest /52, Rue Bajcsy Zailinsky/, au les amateurs peuvent acheter les estampes des meilleurs artistes hongrois. Finalement nous trouvons des nouvelles de nos artistes et collectionneurs dans la presse étrangère /p.71/. Dans l'"Ex libris" italien /1963, No.3-4/ S. Bono présente A. Fery /avec 6 illustrations/. Le Nordisk Exlibris Tidsskrift publie l'article de F. Galambos sur M. le prof. Soó/1963, No.

3./

Örömmel közöljük, hogy Körtünk kiadványai ezentúl megvásárolhatók a Képcsarnok grafikai szaküzletében, mely a közel múltban vette fel a nagy magyar származású festő és grafikusművész: DÜRER nevét. A Dürer-teremben már kapható FERY ANTAL "40 exlibris" című map-

pája, a KBK 1962-es párizsi exlibris kongresszusára készült "12 metszet" című mappája, a KBK valamennyi "Értesítő"-je. Elkészült rézkarcmappa sorozatunk első, GACS GÁBOR: "12 rézkarc" című mappája is, mely szintén a grafikai szaküzletben vásárolható meg.

A Kisgrafika Berátók Köre Értesítője. - Szerkeszti Galambos F.

Készült: a Muzeumok Rotulázemében, 1 iv terjedelemben, 500 példányban.

A kiadásért felel: Réthy István KBK titkár. - F. vezető: Dr. Dajbukát Gérgely.

Eng. sz. : 4691/1963.